

Zneužívání: 105. Model přísného otce nás ničí

Zneužívání

Model přísného otce nás zabíjí

George Lakoff dal světu jeden z nejužitečnějších a zároveň nejdepressivnějších modelů pro pochopení rozdílů mezi liberály a konzervativci a našeho myšlení – to, co nazývá morální myšlení.

Jeho kniha *Moral Politics: How Liberals and Conservatives Think* (Morální politika: Jak myslí

liberálové a konzervativci) je povinnou četbou pro každého, kdo se snaží pochopit dobu, v níž žijeme. Stále ho cituji. Vážně, je to základní četba.

Kniha ve mně ale zanechává depresi pokaždé, když se k ní vracím. Ačkoli je kniha pečlivě prozkoumána a přehledně zdokumentována, nenacházím v ní žádnou naději, jak bychom se mohli konstruktivně posunout vpřed. Možná je to proto, že tak jasně odpovídám popisu jednoho ze dvou typů morálních myslitelů, které popisuje.

Tyto dva světonázory vycházejí ze způsobů fungování rodin: přísný otec versus vychovávající rodič.

Nejprve několik informací o tom, jak Lakoff k těmto označením dospěl.

Říká: „Metafora levice versus pravice přichází s čarou mezi nimi a tato metaforická čára má ‚střed‘. Existují ‚umírnění‘, jako jsou ti výše uvedení, ale ne jeden světonázor Umírněného sdílený všemi umírněnými. Stručně řečeno, neexistuje jediný ‚střed‘ definovaný (jediným) světonázorem.“

To je důležité, protože příliš často mluvíme o „umírněných“ nebo „centristech“, jako by šlo o ucelenou třetí možnost. Podle Lakoffa tomu tak není. Psal jsem o tom loni v článku nazvaném „Střed neexistuje“.

„Lakoff chce, abychom pochopili, proč liberálové a konzervativci mluví různými jazyky“.

Lakoff chce, abychom pochopili, proč liberálové a konzervativci mluví různými jazyky.

„Obvyklé odmítání každodenních faktů, které nezapadají do morálního světonázoru, vysvětluje, proč tolik konzervativců popírá globální oteplování nejen tváří v tvář obrovské škále vědeckých faktů, ale dokonce i tváří v tvář obrazům tání ledovců a realitě sucha a požárů,“ říká. „Není to tak, že by si popírači vědy říkali: ‚Budu popírat vědecká fakta‘. Místo toho jejich mozek pracuje automaticky a nevědomě tak, aby vyvolal efekt popírání vědy.“

Liberálové, jako jsem já, se podle něj mylně domnívají, že pokud lidem sdělíme dostatek faktů, dostatek pravdy, pochopí, že máme pravdu. Ale tak to nefunguje. (Více o tom viz také kniha Jonathana Haidta *The Righteous Mind*).

Lakoff: „Mělo by platit, že když lidem sdělíme jen fakta, dojdou rozumem ke správnému závěru. A tak rok za rokem, desetiletí za desetiletím, liberálové stále říkají fakta konzervativnímu publiku, aniž by změnili mnoho názorů. Toto chování liberálů je samo o sobě formou popírání vědy – popírání kognitivních věd a věd o mozku. Je to prostě iracionální chování mnoha lidí pyšných na svou racionalitu.“

Au.

A teď ta nejpodstatnější část: „Celkově vzato jsou konzervativci normální lidé, kteří mají shodou okolností konzervativní morální světonázor hluboce zakořeněný v mozku a jejichž osobní identita je tímto světonázorem významně definována.“

Jinými slovy, fakta se přes hluboce zakořeněný světonázor jen tak nedostanou.

Pokračuje: „V konzervativní a liberální politice jsou hluboce zakořeněny různé modely rodiny. Jak uvidíme, konzervatismus je založen na modelu přísného otce, zatímco liberalismus se soustřeďuje na model vychovávajícího rodiče. Tyto dva modely rodiny dávají vzniknout různým morálním systémům a různým formám diskurzu, tj. různým volbám slov a různým způsobům argumentace.“

Přísný otec

Lakoff nazývá hybatelem konzervativního světonázoru model Přísného otce.

„Tento model předpokládá tradiční rodinu tvořenou jádrem, přičemž otec má hlavní odpovědnost za podporu a ochranu rodiny a také pravomoc určovat celkovou politiku, stanovovat přísná pravidla chování dětí a vynucovat dodržování těchto pravidel,“ vysvětluje.

„Matka má každodenní odpovědnost za péči o domácnost, výchovu dětí a udržování otcovy autority. Děti musí své rodiče respektovat a poslouchat; tím si budují charakter, tedy sebekázeň a samostatnost.

Láska a výchova jsou samozřejmě důležitou součástí rodinného života, ale nikdy nemohou převážit nad rodičovskou autoritou, která je sama o sobě výrazem lásky a výchovy – tvrdé lásky.

Sebedisciplína, samostatnost a respekt k legitimní autoritě jsou zásadní věci, které se děti musí naučit. Jakmile děti dospějí, jsou odkázány samy na sebe a musí se spoléhat na svou získanou sebekázeň, aby přežily. Jejich samostatnost jim dává autoritu nad jejich vlastním osudem a rodiče se jim nemají plést do života.“

„Trumpova éra podrobila mou toleranci zkoušce a porušila ji.“

Jako člověk, který se dříve neдрžel modelu přísného otce, jsem už byl k jeho účinnosti skeptický. Ale Trumpova éra podrobila mou toleranci zkoušce a zlomila ji.

Pokud model přísného otce učí, že „sebekázeň, samostatnost a respekt k legitimní autoritě jsou zásadní věci, které se děti musí naučit“, jak se proboha mohli konzervativci zamilovat do Donalda Trumpa? Předstírá, že tyto vlastnosti ztělesňuje, ale každý, kdo má oči k vidění, by měl rychle pochopit, že jeho tvrzení jsou podvodná – stejně jako všechno ostatní, co se ho týká.

Znovu opakuji, že to není můj světonázor a snažím se ho pochopit.

Ale kromě Trumpa je při pohledu na rodiny, které jsem za šedesát let svého života poznal, také zřejmé, že přísní otcové si možná myslí, že své děti chrání před zlem světa, ale často své děti vedou k tomu, aby právě toto zlo přijaly. Čím přísnější je jejich přísnost, tím více se jim to vymstí.

Přísní otcové mohou mít ty nejlepší úmysly, ale odhánějí od sebe své děti.

Totéž mimochodem platí i pro kazatele a teology. Calvinismus a fundamentalismus jsou dvojčaty plakátových rodičů pro ideologii přísných otců v záchvatu šílenství.

„Kalvinismus a fundamentalismus jsou dvojčata z plakátů pro ideologii přísného otce v záchvatu šílenství.“

Vychovávající rodič

Druhým modelem, který Lakoff předkládá a přisuzuje liberálům, jako jsem já, je vychovávající rodič.

Vysvětluje to takto: „Liberální světonázor se soustřeďuje na zcela odlišný ideál rodinného života, model vychovávajícího rodiče: Děti se stávají zodpovědnými, sebekázněmi a soběstačnými díky tomu, že se o ně někdo stará, respektuje je a pečuje o ně, a to jak v rodině, tak ve společnosti.

Podpora a ochrana jsou součástí výchovy a vyžadují od rodičů sílu a odvahu. Poslušnost dětí vychází z jejich lásky a úcty k rodičům a jejich společenství, nikoli ze strachu z trestu. Zásadní význam má dobrá komunikace.

Pokud má být jejich autorita legitimní, musí rodiče vysvětlit, proč jejich rozhodnutí slouží ochraně a výchově. Kladení otázek dětmi je vnímáno pozitivně, protože děti se potřebují dozvědět, proč jejich rodiče dělají to, co dělají, a protože děti mají často dobré nápady, které by měly být brány vážně.

Dodává: „Hlavním cílem výchovy je, aby děti byly ve svém životě spokojené a šťastné. Předpokládá se, že naplněný život je z významné části životem výchovným – životem, který se věnuje rodinné a společenské odpovědnosti. To, co se děti potřebují naučit nejvíce, je empatie k druhým, schopnost pečovat a udržovat sociální vazby, což se neobejde bez síly, respektu, sebekázně a samostatnosti, které přicházejí díky tomu, že je o ně pečováno.“

Jsem zaujatý, protože tento model přijímám, ale tento model také zní více jako Ježíš než model přísného otce.

Ano, děti Vychovávajících rodičů mohou dělat špatná rozhodnutí stejně jako děti Přísných otců, ale tyto děti nejsou k těmto rozhodnutím dohnány panovačnými rodiči.

Opět jsem v tomto ohledu zaujatý, ale aplikovaný na teologii se model Vychovávajícího rodiče zdá být více podobný Ježíšově cestě, který se snažil lidi spíše pozvednout, než jim dávat přísná pravidla, kterými se musí řídit, nebo ne.

Nemohlo by toho být víc?

Při čtení Lakoffa toužím po třetím modelu nebo nějakém větším souboru modelů. Přesto trvá na tom, že toto jsou jediné dva modely, které ob stojí při zkoumání a představují komplexní vysvětlení způsobu, jakým lidé myslí.

Můj vlastní světonázor je takový, že vidím nebezpečí v modelu Přísného otce, přesto nechci být tak arogantní, abych navrhoval všem, že by měli sdílet můj model Vychovávajícího rodiče. Lakoff píše o tom, jak někteří lidé nelogicky a nesourodě míchají a kombinují části obou modelů.

Ale já chci víc než to. Stejně jako někteří z nás touží po legitimní třetí politické straně v Americe. Jsme však v našem systému dvou stran natolik zakořenění, že ani katastrofa jako Trump nedokáže vyvolat silnou volbu třetí strany.

„Takže nám zbývají binární strany. A binarita vždy vyžaduje vítěze a poražené.“

Takže nám zbývají binární systémy. A binární systémy vždy vyžadují vítěze a poražené.

Sloupkař BNG Rodney Kennedy o Lakoffových modelech psal již dříve. Dříve také vlastnil poradenskou firmu specializující se na semináře pro rodiče. Nakladatelství Random House vydalo jeho knihu *The Encouraging Parent: How to Stop Yelling at Your Kids and Start Teaching Them Confidence, Self-Discipline, and Joy* („Povzbuzující rodič: Jak přestat křičet na své děti a začít je učit sebedůvěře, sebekázi a radosti“).

Rod představil třetí cestu, která kombinuje empatii se silou jednat. Učil rodiče, že mohou být ve vedení pomocí otevřené komunikace, netrestající disciplíny a učení sebeúctě prostřednictvím pochvaly.

Vysvětloval: „Všichni jsme si vědomi toho, že jsme se stali hrdiny: „Tato metoda neodmítá disciplínu, odpovědnost a důsledky, jako by nebyly důležité. Děti se učí hodnotám respektu, odolnosti, odpovědnosti, vztahu a rozvoji pevných návyků, postupů a rutiny.“

Jiný přítel mi připomněl, že vyrůstal v domácnosti s přísným otcem, ale při výchově vlastních dětí našel cestu, jak z toho ven. Chtěl tím říct, že změna je možná.

Další přítel, který je terapeutem, řekl, že se mu nelíbí, že Lakoff používá negativní termín „přísný“ pro konzervativní stranu a „pečující“ pro stranu liberální. „Znám konzervativní otce, kteří byli velmi pečujícími rodiči,“ vysvětlil.

Dovolím si oponovat tím, že rodiče (a občané), kteří jsou veskrze přísně smýšlející, nepovažují slovo „přísný“ za negativní termín.

Jiný přítel, který je duchovním správcem, řekl: „Přísný otec se společensky normalizoval, takže i ti z nás, kteří se jeho přitažlivosti brání, jsou jím často ovlivněni. Dalo by se dokonce říci, že máme zranění od přísného otce.“

Chyby přísného otce dnes

Model přísného otce je hnacím motorem mnoha lidí a problémů, které se dnes objevují ve zprávách. Tato představa přísné vládnoucí ruky začíná tím, jak si vykládáme Bibli – hříšníci v rukou

rozhněvaného Boha – a vede až k tomu, jak čteme zprávy – zastával se Harrison Butker rodinných hodnot, nebo nám ukazoval, že je dobře placený mužský šovinista?

„Dokonce i liberálové, jako je prezident Joe Biden, vykazují přísné otcovské důvody, když obhajují neospravedlnitelné vyvraždění 35 000 nevinných Palestinců ze strany Izraele.“

Model přísného otce se však objevuje i na nepravděpodobných místech. Vezměme si rozkol v otázce izraelské války v Gaze. Dokonce i liberálové, jako je prezident Joe Biden, se projevují jako přísní otcové, kteří obhajují neospravedlnitelné zabití 35 000 nevinných Palestinců Izraelem.

Dokonce i liberálové jako rektori univerzit Ivy League se nemohou obtěžovat vést rozhovor s protizraelskými protestujícími studenty, u nichž se předpokládá, že jsou protiprávní. A dokonce i někteří liberální Židé automaticky upřednostňují lásku k vlasti před láskou k lidskému životu.

Mezi běžnými konzervativci model přísného otce vysvětluje podporu zákazů transgender studentů, potratů, práv žen, skutečné americké historie, LGBTQ lidí a volného přístupu ke knihám v knihovnách. Všechny tyto věci ohrožuje přísná kontrola otce, který ví všechno nejlépe – a to i v případě, že se otec mylí.

Proto jsem více než kdy jindy přesvědčen, že model přísného otce nás zabíjí. Dusí zdvořilost, toleranci, respekt k právům druhých, kreativitu, sebevyjádření, duchovní růst, intelektuální růst a politickou suverenitu. Právě teď to vypadá, že přísný otec nás všechny dostane do domácího vězení (tvrdší verze „trestu odnětí svobody“ nebo „domácího vězení“), než se nadějeme.

Model Vychovávajícího rodiče považuji pro dnešní dobu za dostačující, ale vím, že ne každý s ním bude souhlasit. Ne každému tak funguje mozek. Nemohl by tedy prosím někdo přijít s jiným modelem, který by poskytl útočiště těm, kteří se potřebují vymanit z pohledu na svět Přísného otce?

Svět na tom může záviset.

Mark Wingfield

[Baptist News Global](#)

Mark Wingfield

Mark Wingfield

Mark Wingfield působí jako výkonný ředitel a vydavatel Baptist News Global. Je autorem knih [Honestly: Telling the Truth About the Bible and Ourselves](#) a [Why Churches Need to Talk About Sexuality](#).

-van-

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)

Mark Wingfield působí jako výkonný ředitel a vydavatel Baptist News Global. Je autorem knih *Honestly: Telling the Truth About the Bible and Ourselves* a *Why Churches Need to Talk About Sexuality*. Jeho připravovaná kniha se jmenuje *Troubling the Truth and Other Tales from the News*.